

Date: 1st October-2026

**O‘QUV YURTLARIDA RAQAMLI VA SUN’IY INTELLEKT VOSITALARIDAN
FOYDALANISH AMALIYOTI: O‘QITUVCHILAR O‘RTASIDA O‘TKAZILGAN
SO‘ROV NATIJALARI**

F.F.Fahriddinov

ingliz tili o‘qituvchisi, Namangan

Kalit so‘zlar: *ingliz tili o‘qitish metodikasi, raqamli texnologiyalar, sun’iy intellekt, kommunikativ kompetensiya, produktiv ko‘nikmalar.*

O‘quv yurtlarida ingliz tili o‘qitish jarayoniga raqamli platformalar va sun’iy intellekt (SI) vositalari jadal kirib keldi. Amaliy kuzatishlarimiz shuni ko‘rsatadiki, o‘qituvchilar ulardan, ayniqsa, test topshiriqlarini tayyorlashda faol foydalanmoqda, biroq generatsiya qilingan materiallar ko‘p hollarda tekshirilmasdan darsga olib kiriladi. Bu esa metodik muammolarni keltirib chiqaradi: SI hozircha autentik o‘qish testlarini yarata olmaydi — savollarning javobini matnni tushunmasdan ham taxmin qilish mumkin; talaffuzni baholashda o‘qituvchilar foydalanayotgan vositalar o‘quvchining nutqini emas, uning yozma shaklga o‘girilgan matnini tahlil qiladi; baholashda esa real imtihon oluvchi e’tiborsiz qoldiradigan mayda xatoliklar jiddiy kamchilik sifatida ko‘rsatiladi. Ayni paytda leksik topshiriqlar tayyorlashda SI samarali natija bermoqda.

Bu kuzatishlar ilmiy adabiyotlarda ham tasdig‘ini topadi. E.Jeon 14 ta sharh va meta-tahlilni umumlashtirib, SI produktiv ko‘nikmalarni rivojlantirishda samarali ekanini, ammo bu samaradorlik qo‘llash davomiyligi va o‘quvchi xususiyatlariga bog‘liq shartli natija ekanini ko‘rsatadi [E.Jeon 2025]. Z.Zhang va boshqalar 60 nafar o‘quvchi ishtirokida 12 hafta davomida o‘tkazgan tajribada SI qayta aloqasi grammatikani yaxshilaganini, biroq matn tuzilishi va tanqidiy fikrlashga ta’siri cheklanganini aniqlagan [Z.Zhang 2025]. C.Zhai va boshqalar SI tavsiyalarini tekshirmasdan qabul qilish tanqidiy fikrlash qobiliyatiga salbiy ta’sir ko‘rsatishini ta’kidlaydi [C.Zhai 2024]. Talaffuz sohasida T.Ngo va boshqalarning meta-tahlili avtomatik nutqni tanish texnologiyasi segmental talaffuzda yuqori, suprasegmental talaffuzda past natija berishini ko‘rsatgan [T.Ngo 2024]. E.Cámara-Arenas va boshqalar esa mazkur tizimlar nutqni akustik xususiyatlari emas, so‘zlarning kontekstdagi ehtimolligi asosida tanishini isbotlagan [E.Cámara-Arenas 2023]. Mahalliy tadqiqotlarda raqamli texnologiyalarning afzalliklari yoritilgan [Z.Nurtaeva 2025], ammo ulardan produktiv ko‘nikmalarni rivojlantirishda foydalanish masalasi ochiq qolmoqda.

Tadqiqotimiz maqsadi — o‘quv yurtlari o‘qituvchilarining raqamli texnologiyalardan qanday maqsadlarda foydalanishini va ular duch kelayotgan qiyinchiliklarni aniqlashdan iborat.

So‘rov 2025-yil avgust oyida Namangan viloyatidagi o‘quv markazlarida faoliyat yurituvchi 28 nafar ingliz tili o‘qituvchisi o‘rtasida o‘tkazildi. Respondentlar qulay tanlov usuli asosida jalb etilgan, ma’lumotlar 20 ta savoldan iborat onlayn so‘rovnoma orqali

Date: 1st October-2026

to'plandi, havola ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqatildi. Ishtirok ixtiyoriy bo'lib, javoblar anonim qayd etildi.

Natijalar raqamli vositalarning o'quv jarayoniga chuqur kirib borganini ko'rsatdi: respondentlarning 18 nafari (64%) ulardan har bir darsda foydalanadi, 23 nafari dars samaradorligi oshishini, 27 nafari o'quvchilarning ijobiy munosabatini qayd etgan. Eng ko'p qo'llaniladigan vositalar — Telegram (19), YouTube (18) va Kahoot (15). Foydalanish maqsadlarida esa interaktiv o'yin va viktorinalar (26), video va tinglab tushunish materiallari (22) hamda materiallarni ulashish (20) yetakchilik qiladi. Shu bilan birga so'rov ikkita jiddiy metodik muammoni ochib berdi.

Birinchidan, raqamli vositalar asosan retseptiv ko'nikmalarga yo'naltirilgan. O'qituvchilarning 11 nafari tinglab tushunish, 8 nafari grammatika ko'nikmalarini ko'rsatgan bo'lsa, og'zaki va yozma nutqni tanlaganlar soni atigi 2 nafardan bo'ldi. Ya'ni kommunikativ kompetensiyaning eng muhim qismi — produktiv ko'nikmalar — raqamli vositalar yordamida deyarli rivojlantirilmayapti.

Ikkinchidan, o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasi tizimli tayyorgarlik asosida shakllanmagan: 15 nafari mustaqil o'rgangan, 10 nafari hamkasblaridan yordam olgan, rasmiy kursdan o'tganlar esa atigi 1 nafarni tashkil etadi. Shu bois eng ko'p so'ralgan ehtiyojlar — tayyor raqamli materiallar (14) va malaka oshirish treninglari (12). Texnik qiyinchiliklar ham saqlanmoqda: qurilmalarning yetishmasligi (16), internet tezligi (15) va jihozlarning kamligi (11).

Tadqiqotning cheklovlari: namuna hajmi kichik, respondentlar qulay tanlov asosida jalb etilgan, ma'lumotlar o'z-o'zini baholashga asoslangan, so'rovnomada SI vositalari alohida ajratilmagan.

Xulosa qilar ekanmiz, fikrimizcha, o'quv yurtlarida raqamli vositalardan foydalanish darajasi yuqori bo'lsa-da, u asosan ko'ngilochar-motivatsion va retseptiv xarakterga ega. Buning sababi o'qituvchilarning metodik tayyorgarlikdan o'tmaganligi va ilmiy asoslangan yagona metodikaning yo'qligidir. Shu bois SI vositalaridan produktiv ko'nikmalarni rivojlantirish maqsadida foydalanishning metodik tizimini ishlab chiqish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda; keyingi tadqiqotlarimizda mazkur tizimning tajriba-sinov asosidagi samaradorligi o'rganiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Jeon E.-Y. Artificial Intelligence in ESL/EFL Education: Evidence from Recent Reviews (2024–2025) // International Journal of Learning, Teaching and Educational Research. 2025. Vol. 24. No. 10. – P. 509–526.
2. Zhang Z., Aubrey S., Huang X., Chiu T. Generative AI and hybrid feedback in improving L2 writing skills: a comparative study // Innovation in Language Learning and Teaching. 2025.
3. Zhai C., Wibowo S., Li L. The effects of over-reliance on AI dialogue systems on students' cognitive abilities // Smart Learning Environments. 2024. Vol. 11. No. 28.

Date: 1st October-2026

4. Ngo T., Chen H., Lai K. The effectiveness of automatic speech recognition in ESL/EFL pronunciation: A meta-analysis // ReCALL. 2024. Vol. 36. No. 1. – P. 4–21.

5. Cámara-Arenas E., Tejedor-García C., Tomas-Vázquez C., Escudero-Mancebo D. Automatic pronunciation assessment vs. automatic speech recognition // Language Learning & Technology. 2023. Vol. 27. No. 1.

6. Nurtaeva Z. Ingliz tilini o‘qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari // Xorijiy lingvistika va lingvodidaktika. 2025. Vol. 3. No. 7. – B. 170–177.

